

Nr 452.

Av herrar **Karlsson** i Stuvsta och **Nordström** i Kramfors, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, angående ändring i grunderna för lån från jordbrukets maskinlånefond m. m.

Rationaliseringen av det mindre jordbruket, till vilket kunna räknas omkring 90 % av hela antalet brukningsdelar i landet med över hälften av den odlade arealen, torde utgöra centralproblemet inom det svenska jordbrukets ekonomi och för vårt lands jordbrukspolitik. Inom jordbruket har under flera årtionden en omfattande rationaliseringsprocess ägt rum, som emellertid huvudsakligen omfattat de större brukningsdelarna och gått de mindre tämligen spårlöst förbi. Orsakerna härtill ligga i öppen dag, nämligen att maskiner och annan teknisk utrustning äro mindre räntabla vid mindre jordbruk än vid större, vartill komma bristande ekonomiska resurser hos innehavare av mindre brukningsdelar. Resultatet har blivit vitt skilda produktionsbetingelser för större och mindre jordbruk. Driftkostnaderna vid de minsta brukningsdelarna äro dubbelt så höga som vid de större, samtidigt som räntabiliteten vid de förra ofta håller sig nära noll eller till och med under, medan den för stora jordbruk ofta ligger över normal kapitalförräntning i landet.

Förevarande problem har sedan flera år varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Genom inrättandet av jordbrukets maskinlånefond 1938 och genom andra åtgärder har man sökt bereda det mindre jordbruket möjlighet att, åtminstone till viss del, tillgodogöra sig det större jordbrukets fördelar. Samtidigt har bland de mindre jordbrukarna själva, genom massanslutningen till den jordbruksekonomiska föreningsrörelsen på kooperativ basis, varigenom denna rörelse delvis fått en annan både karaktär och betydelse än tidigare, en liknande strävan gjort sig gällande. Linjen i dessa jordbrukarnas strävanden, sådana de tagit sig uttryck i föreningar för gemensamma inköp och gemensam avyttring med viss industriell bearbetning av produkterna, har varit att föreningsvägen, medelst samverkan jordbrukarna emellan, uppnå de med nutida rationell stordrift förenade fördelarna i fråga om produktionsbetingelser. Statsmakterna liksom de politiska partierna ha också ansett denna utvecklingslinje gagnelig för jordbrukets och särskilt det mindre jordbrukets, utveckling och förkovran.

De i Kungl. Maj:ts proposition nr 38 föreslagna åtgärderna för snabbare utveckling av den gemensamma maskinanvändningen inom det mindre jordbruket tillmötesgå en sedan länge närd önskan om rationellare former för sådan maskinanvändning. De föreslagna maskincentralerna i och för gemensam maskinanvändning i större skala torde vara en välbetänkt åtgärd för det mindre jordbrukets rationalisering i snabbare takt.

Vad som emellertid, enligt vår mening, måste föranleda erinran är formerna för organiseringen av dylika maskincentraler. Såsom av propositionen framgår, förutsätts dessa centraler komma att bli ägda av förutom föreningar av jordbrukare även av bolag och enskilda. Med hänsyn till att tidigare maskinhållarverksamhet här förutsättes komma att utvecklas i betydligt större skala än tidigare och förutsättes få en långt större betydelse samt med hänsyn till risken av att främmande och jordbruket obehöriga kapitalintressen kunna komma att göra sig gällande, anse vi, att statliga lån och bidrag till maskincentraler icke böra beviljas annat än till föreningar av jordbrukarna själva.

Att ifrågakavrande farhågor och synpunkter icke äro främmande för jordbrukarna själva framgår av det yttrande om föreliggande förslag, som avgivits av *Riksförbundet landsbygdens folk*, i vilket yttrande säges:

»Om systemet med maskincentraler skall genomföras, anser förbundet, att detta bör ske genom ekonomiska föreningar med jordbrukarna som delägare. Erhålla maskincentralerna form av aktiebolag eller uppstå de på enskilt initiativ, kunna ägarnas profitintresse lätt snedvrída det hela. Den behövlige expertisen för en sådan förenings skötsel kan alltid förvärfvas.»

Då mejerier, slakterier etc. ägas och ledas rationellt av jordbruksekonomiska föreningar av jordbrukarna själva, böra även maskincentraler kunna skötas på samma sätt och lika rationellt. Vi anse, att fara här föreligger för att större maskinfirmor och andra storkapitalistiska intressen kunna komma att få ett obehörigt och icke önskvärdt inflytande över jordbruket, vilket desto mer är ägnat inge farhågor som en betydelsefull del av särskilt det mindre jordbrukets produktionsmedel här förutsättes komma att koncentreras till dylika maskincentraler. Vi anse, att de olika länens centralföreningar, som redan ha en betydande expertis i fråga om maskiner till sitt förfogande men som sakna behövligt kapital för upprättande av maskincentraler, borde tilldelas en ledande roll i här berörda avseende, antingen som en sammanbindande länk mellan olika maskinföreningar eller som direkta maskinhållare och ägare av maskincentraler.

Med hänsyn till ovan anförda föreslå vi,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 38 måtte uttala, att de föreslagna maskincentra-

lerna för gemensam maskin användning inom jordbruket endast böra ägas av ekonomiska föreningar med jordbrukarna som delägare samt att statliga lån och bidrag endast böra utgå till sådana maskincentraler.

Stockholm den 14 februari 1945.

Erik Karlsson.

Axel Nordström.
